

Találkozás Krúdyval

Május tizenkettedikén volt félszáz éve, hogy a beteg Krúdy Gyula, elszigetelten, lakbértartozásokkal, kikapcsolt villannyal, kilépett a való világból... Több könyvet írt, mint Jókai, egy időben kiadók, lapszerkesztőségek ostromolták kéziratért, aztán valahogy mindenki elmaradt; 1931-ben utolsó könyvét, *Az élet álom* címűt, saját költségén adta ki...

Azóta egymás után jelennek meg könyvei. A mérlegelő irodalombírálat kimutatta, hogy körülötte valóban olyan figurák éltek, amilyeneket megrajzolt: felbomló dzsentrivilág, falusi kúriák, budai kocsmák; az eseménytelen világban az embereknek volt idejük elgondolkozni, tünődni a futó élet fölött... de a rajz, a regény, a novella, amely tolla alól kikerült, a maga különös, utánozhatatlan hangulatával, stíljével, a valóság talaján járt. Az élet jó, az élet elmegy, s őszökön, teleken átsuhan az emberi halálsejtelem... Szerelmem, bűvösen zsongító hangulat, illő idő, a teljes élet szaladt végig Krúdy írásain!

Adyval poharazgatott a Három Hol-

Major Henrik Krúdy-portréja
A Magyarországi Könyvtárak
egyesületének Krúdy Gyula.

Major Henrik Krúdy-portréja

lóban, de övé volt az egész Buda, öreg házaival, kertjeivel, kiskocsmáival, a pesti kávéházak, a maguk figuráival, öreg pincérek, virágáruslányok, vidéki lókupecsek, csellengő hírlapírók, kucsérek, az éj világa. A nyírligetek közt didergő szél mögött életek emelkednek, bomlanak, az emberi világ. Egyik legérettebb regényében, a *Rezeda Kázmér szép életében* ő festi meg az első világháború előtti Pest legjobb arcképét, ahogy üzletek, pénzhajszka, szerelmek, mulatózások, panamák, keringők dallamaival az elmerülés felé szédül. Kosztolányi szerint, ha világnyelven ír, az európai széppróza egyik legnagyobb írójaként tartják számon.

Huszonkilencben nagyon szép, meleg, jó illatú ősz volt a budai hegyekben, ahol egy kis kocma felé igyekeztem, remélve, hogy udvarán megtalálom Krúdy Gyulát. Zsebemben Kosztolányi Dezső megszokott zöldtintás sorai: Gyula, ki soraim viszi, ifjú kolozsvári íróember, az *Ellenzék* munkatársa, Kuncz, Hunyady üdvözlését is hozza, de lényeg az ő üdvözlete, gyerekkora óta szereti írásaidat... Valóban így volt. Tízéves koromban került kezembe *A francia kastély* című regénye. Nem értettem, de megfogott a hangulata, a mondatok, és ezután kerestem a Krúdy-írásokat. Kisebb gyermekkoromban éltek olyan figurák,

mint az ő szereplői: fényes kávéház nyitott ajtaján láttam egy hervadt szöke kasszírót, amint rumos, konyakos üvegek között trónolt; szomszédunkban két öreg néni lakott, egyforma ruha, mozdulat, ahogy az utcán mentek, mindig ugyanazon időben, a cukrászda fele, ahol habos kávét ittak; nagybajszú postás, csizmás vidéki birtokos; az élet állni látszott, mint egy Krúdy-regényben.

Fák között egyszerű asztalok, székek, poros kék abrosz, amolyan falusias épület. Vagy hűszen üldögéltek a tágas udvaron, egy bőrkötényes, kövér férfi sört, bort, ételféléket hozott az asztalokhoz. A szélső asztalnál ült a Mester. Előtte kisüveg vörösbor, ráhajolt az asztalra, melázó arcán inkább valami bánat, fáradtság, mint életöröm... Megálltam, szinte vigyázzban előtte, és nyújtottam Kosztolányi sorait. Felnézett.

— Kolozsvár, Kunczék... na hát, ülj le és tölts magadnak. Mi a fenét szeretsz az írásaimban, azt kezdik mondani, kiírtam magam, mindig ugyanazok a hangulatok, álmok, szerelmek, futó képek. Hát az egész élet nem futó kép-e, jó s elmegy, nincs mit nagyozni... ilyál!

— Nem szoktam...

Rám meredt.

— Te, hisz a jó bor, a valódi, az adja a kedvet, vért. Átsegít nehéz időkben a létezés buktatóin, és rózsákat nyit a téiben. Nem llnni... — Fejét csóválta.

Elmondottam, van egy témám, Szindbád húsz év múlva visszatér ama kisvárosba, ahol annak idején, katonászkodott... A kasszíró ott van a kávéházban, megismerik egymást, de mint ha saját mamája lenne. A két öreg ügyvéd a sarokban most is vívja sakkharcát, minden megvan: a hollók a torony szögletén, a bércocsisok, váratlanul előbukkan a régi szerelmem is, nagy lányával. A kép hibátlan, csak mintha beszórták volna hamuval.

— Nono, érdekes, firkáld meg, ha jónak látom, előszót írok elé. Ne legyen hosszú, mert a szemem kezd fáradni. Több könyvet írtam, mint Jókai, úgy mondják, hát joga van elfáradni.

Bealkonyodott, a fák ágai közt vilánykörték gyűltak ki, este lett, zajos társaság érkezett, fiatalok, színészek, hírlapírók, művészek. Mind odaintettek Krúdy fele, aki ült, mint egy nábob, és visszaintett lágyan. Fekete hajú színész jött oda, hajából kihúzott egy virágot, és letette az író elé.

Krúdy megszagolgatta a virágot, révedezve nézte az elhelyezkedő fiatalokat.

— Övék az élet...

Nagyon vén cigány jött, s a bokrok-nál halkan cincogni kezdett, aztán virágáruslány jött, szénézett, már ő is ott volt Krúdynál, egy csokor ibolyát tett elébe. Ritka volt ez ősszel. Krúdy zsebe felé nyúlt, a lány elhúzódott.

— Majd télen fizeti ki, akkor kell pénz fára.

Krúdy meghajolt ültében.

— Jólesett, Mancsi, nem felejttem el télen, te se felejts el.

— Gábor! — kiáltott a kocsmáros felé — liter vörös, de az erősebből!

Teletöltötte poharamat. Nevetett.

— Voltaképpen nem Gábor a neve, jó sváb neve van, nem is tudom, mi Gábor, így neveztem el. Ígyál!

Azt hittem, könnyű kis bor, de percek múlva táncolni kezdett velem a kert, a fejek imbolyogtak. Nevetett.

— Nem árt egy kis lebegés, no, egy kis szódavíz, így.

Ült nyugodtan, karba tett kézzel. Éjszaka; ilyenkor kezdett élni, jöttek a kávéházak, az éj alakjai, pincérek, öreg kártyások, nyomdászok, írók, festők siettek egy pohár borra, az éjszaka kibontotta varázskendőjét a nappal robotoló, gazdasági válságba bukó nagyváros fölött.

— Megírnád és küldenéd minél hamarabb, fiú! Kunczékát üdvözlöm! Jó nekik ott a csöndben. Igaz, én nem bírnám ki, Váradot sem bírtam, mikor ott hírlapíróskodtam, Aradot se, a szőlőhegyeit igen. S persze, ne felejtsem a váradi szüretet, azok ragyogóak voltak, napokig tartottak. Egy ilyen őszi szüreten kísérte végig bódultan Ady az akkor megismert Brüll Adélt. Zengtek a hegyek, ömlött a jó bor. Fiú, meg ne halljam, hogy nem iszol. Ígyál! Mójával, de ígyál! Ezzel bocsátalak el!

Lánva, Zsuzsa, évekkal ezelőtt azt írta Kolozsvárra, hogy Kovács György, Bisztrai Mária megígérték egy Krúdy-élmékest tartását. Nem lett belőle semmi. Halála ötvenedik évfordulóján mégis ille né a magyar széppróza mesztérét felmutatni.